

VÄINÖ TANNER JA PERHE

Väinö 12.3.1881 – 19.4.1966

Linda 24.6.1882 – 10.11.1978

Juhannus 1957

Tanner ja poliittinen ura - ei käsitellä tässä esityksessä

- Tanner ehti olla poliittisella urallaan senaattorina, kansanedustajana, puoluejohtajana, pääministerinä ja moninkertaisena muuna ministerinä ja presidenttiehdokkaana.
- Lapuanliikkeen alkaessa ja vallankaappauksen uhatessa maata 1930-luvun alussa häntä pyydettiin porvarilliselta taholta jopa maan diktaattoriksi, minkä pyynnön demokraatti Tanner tietenkin torjui.
- Mannerheimin tultua presidentiksi syksyllä 1944 hän pyysi ensiksi Tanneria pääministerikseen, mutta Tanner kieltäytyi sanoen nimellään olevan ”huonon kaiun” Neuvostoliitossa.
- Lainaus K.K.Korhonen 9.1.2005
- Keskustelu Suomi24.fi

Väinön lapsuus

LAPSUUDEN PERHE – vaatimaton tausta

- Vanhemmat Gustaf Alfred Thomasson ja Maria Sofia os. Räsänen
- Gustaf VR:n jarrumies (29 v) ja Maria sisäkkö (36 v) avioituivat 1880
- Asuivat Helsingin keskustassa tyypillisissä työläisasunnoissa, joissa perheillä yksi huone – joissain yhteiskeittiökin
- Lapset, Väinö ja Laura, lähetettiin ulos, jossa tilaa ja lapsia paljon
 - Pihapiiri turvallinen leikkipaikka ja vähitellen myös lähialueet tutuksi
 - Helsinkiläinen ruotsinkieli tutuksi ruotsinkielisten tyttöjen orpokodin lapsilta
- Kodin kirjallisuus raamattu, virsikirja ja postilla
 - Isä opetti lukemaan ”ällätikun” avulla ja Aapiskukko ilmestyi taloon
- Äiti teki käsitöitä ja Väinökin halusi ja oppi jopa sukan kantapään kutomisen
- Rautatieläisillä vapaalippuja, joten hankinnat tehtiin sieltä mistä edullisimmin sai

Väinön lapsuus

- Asumisen taso nousi 1888, kun Työväen Osakeyhtiö Alku perustettiin
 - Keittiö, jossa vesijohto ja viemäri, kamari, eteinen sekä vintti, oma kellari ja huussi
 - Yhteinen leivintupa
 - Kamarissa alivuokralaisena opiskelijoita
- Naapureina Väinön mukaan kunnollisia ammattilaisia
 - Joitain täysin ruotsinkielisiä perheitä – suomen kieli kuitenkin vallitsevana etenkin lasten keskuudessa
 - Monet perheet suuria, silti lapset usein aikuisena menestyneitä (Aino Aalto arkkitehti, Aku Marsio insinööri ja Hgin Sähkölaitoksen johtaja, Yrjö Koskelainen Suomen teollisuusliiton johtaja....)
 - Läheisyydessä ”Helsingin yleinen Ravintoyhdistys” ja osuustoiminnallinen myymälä

Väinön nuoruus

- Nuori Väinö seikkaili lähiympäristössä
 - Ruoholahden/Hietalahden alue oli pääosin rakentamatonta aluetta, metsät, kentät ja rannat vapaasti käytettävissä
 - Nykyään jo hävinneet saaret houkuttelivat poikia uimaan, soutelemaan ja kalastamaan
 - Kaikenlaisia temppuja (sukellus, veneen kaataminen, jäällä hyppiminen rivissä)
 - Soutamalla Harmajan majakan tuntumaan, myös Lauttasaaren sotilasalueelle ja "hurjastelu" luistimilla purjeen avulla
 - Laadukkaiden mäystimien hankinta 10 pojalle vaati matkan Ouluun asti

Neljä suomalaista toverusta Hampurissa valokuvattuina. Vasemmalta Väinö Tanner, Aku Marsio, Jalo Sihtola ja Toivo Waltari.

Väinön koulunkäynti

- Väinön koulumenestys kansakoulussa ”hyvänpuoleinen” ja opettaja kannusti jatkamaan
- 1891 perustettu Helsingin Suomalainen Reaalilyseo, jossa keskikoulu ja lukio
 - Uusi koulu – uudet opettajat ja pojilla kujeet
 - Tunneilla luettiin ”jännäreitä”
- Poikaporukalla musisointia: mandoliini, kitara sekä okariina ja huilu
- Nimenvaihto Tanneriksi 1896 – ennen suomalaistamisaaltoa (1906)
- Keskikoulun jälkeen Väinö kustansi koulunkäyntinsä juoksupoikana, rakennuksilla ja k... kesäisin
 - Tiilien kantajasta (12 h/päivä) kirjuriksi, jolloin palkka 32 mk/viikko, suurempi kuin isällään
 - Opintoihin tavoitteellisuutta- aamulla klo 4 voimistelu + opiskelu ja iltapäivällä 5 km hiihto + opiskelua
- Ylioppilaaksi 1900 (huom! Helmikuun manifesti 1899)
- Suomen liikemiesten Kauppaopistoon
 - Suoraan 3. luokalle pääsykokeen kautta

Väinö töihin – 1 vuosi ja kolme työpaikkaa

- Työtarjous Torniossa houkutteli, vaikka palkka alempi kuin olisi ollut Helsingissä
 - Tukku- ja vähittäiskauppa Nordberg – suurin Pohjolassa (teollisuuttakin)
 - Monipuolista työtä ja uuden oppimista – jonkin aikaa
 - Tavarain hankintaa mm. Vaasasta (sokeri ja saippua), Pietarsaaresta (tupakka), Pietarista ja Lyypekistä
 - Ylioppilas houkuteltiin sanomalehteen kirjoittajaksi
 - Muutoin pohjoisen ”horrostila”
- Helsinkiin ja yliopistoon: Lainopilliset opinnot alkoivat – ja päättyivät rahapulaan
- Talous-Osake-Kauppa 1902 (suomalainen kauppaliike)
 - Ulkomaiset hankinnat saksalaisilta kaupparatsuilta
- Valkeapään tuontiliike, jolla tuontia suoraan Yhdysvalloista ja Kanadasta
 - Taas rutiinia kauppamatkustajana
- Hampuriin opiskelemaan kulutusosuustoimintaa!
 - Kotona sanottiin hullutukseksi

Osuustoiminta

- Saksan Osuuskauppojen Osuustukkukauppa Hampurissa
 - Sinnikkyyttä tarvittiin, jotta pääsi töihin harjoittelijaksi kauppaliikkeeseen 1902
 - vasta 4. käynti konttorissa valmiiksi kirjoitettuine puheineen tuotti tulosta
 - Käänsi pohjoismaisia ja venäläisiä osuustoimintaa koskevia artikkeleita
 - Avusti kauppaliikkeen lehteä ja suomalaisia lehtiä
 - Hampurin satama suuri; hinaajat ja isot laivat: ”paarmoja suuren sonnin kimpussa”
- Kauppaopiston opettaja kehotti anomaan valtion 1000 mk stipendiä - ensimmäinen kaupallisen alan stipendi
 - Anomus hyvin muodollinen ja tarkasti määrätty
 - ”Suurivaltaisin, Kaikkein Armollisin Keisari ja Suuriruhtinas”
 - ”Olen alati, Suurivaltaisin, Kaikkein Armollisin keisari ja Suuriruhtinas, Teidän keisarillisen Majesteettinen nöyrin ja uskollisin alamainen”
- Saksassa muitakin suomalaisia – Väinö opasti heitä

Väinö Suomen osuustoiminnassa

Väinö palasi Suomeen syksyllä 1903

- Turku 1903-05 : Vähäväkisten Osuusliike (perustettu 1902) yhteisostojen edullisuuteen perustuen. Vähittäiskauppaliike/tukkukauppaakin – maan suurin
 - Säästökassa kuten Saksassakin – pääoma jäseniltä kohtasi alkuun vastustusta
 - Osuuskaupoista osa puolueettomia, osa ”työväen osuuskauppoja”
- Turku 1904: Puhe Turun Työväenyhdistyksen vappujuhlassa
→ Edustajaksi Sosiaalidemokraattisen puolueen riitaisaan kokoukseen syksyllä 1904
- Ristiriitoja töissä – pitkä matka Euroopassa – tutustumista osuustoimintaan
 - Kotiin palatessa potkut 1905

Väinö lehtimiehenä levottomina aikoina

- Murhia, ryöstöjä viikottain
- Lehtimiehenä suurlakon aikaan Pietarissa
- Poriin Sosiaalidemokraatin toimitukseen
- Käännöksiä saksalaisesta työväenliikettä ja sosialismia käsittelevistä kirjoista

1907 eduskuntavaalit → Väinö valittiin sosialidemokraattien ehdokkaana

- Sihteerinä Elannossa

Väinö ja Linda

- Väinö vietti ensimmäisiä lomakesiä Porkkalassa – 1908 ystävä vauhditti jatkamaan lakiopintoja
- Linda Anttila, maalaistyttö Tyrvännöstä, aloitti yliopisto-opinnot 1903
 - Opiskelu oikeus myönnetty naisille 1901
 - Ylioppilaiden Sosiaalidemokraattinen yhdistys YSY (1905)
 - Matematiikka, fysiikka, eläintiede → esitelmöi Darwinin oppeja Tyrvännössäkin
 - ”perheeni ja koko pitäjä hylkäsi minut”
- Radikaali – rabulisti
 - ”En mene koskaan naimisiin”
 - Kenkien heitto Manton altaaseen, koska kaupunki ei käyttänyt rahojaan katujen kunnostamiseen vaan siveettömään patsaaseen
 - Asui täysihoidossa
 - kontakteja ja illegaalista toimintaa (asuntoja ja apua pakolaisille; Lenin?)
 - 1920-luvun lopulla innostui opiskelemaan kemiaakin maanviljelyksen takia
 - Maanviljelyskemia, mm. puiden ravinnonotto (N_2)
 - 1931 Biokemiallinen laitos, AIV

Väinö ja Linda

- Väinö ja Linda tutustuivat YSY:ssä
- Kannattivat valtion ja kirkon eroa
- 1909 Väinö ja Linda sopivat [avioliittosopimuksen](#)
- 1918 [siviiliavioliitto](#)
- Molemmat opiskelivat, Väinö eduskuntatyön ja Elannon sihteerintyön ohella
- Väinö valmistui 1911
 - Sortavalaan asianajotoimistoon
 - Helsinkiin oma toimisto
 - 1915 Elannon toimitusjohtaja

1881-1966

1882-1978

Maija
1912
& Osmo
Taka

Liisa
1913

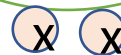
Mikko
1916
& Kaarina

Heikki
1918
& Aino

Eeva
1919
& Jaakko
Jokinen

Olli
1927
& Iiris

Anni
1925
& Nils
Björklund

Aili
1922
& Hans
Oksanen

1917 – 1923 Lill-Hemtans-tila Kauniaisissa

- Tilalla asui Linda ja Väinö (viikonloppuisin), lapset, Väinön isä Alfred, karjakko, ruoanlaittaja, 2 muonamiestä
 - Väinö siviilitöissä Elannon toimitusjohtajana
 - Väinön äiti oli kuollut jo 1907; Isä eli 23 vuotta, niistä 15 vuotta Väinön perheessä
- Tilan kehittäminen ja karjan jalostusta (Ayshire-lehmiä, englantilainen kantasika)
- Kauppapuutarhan kehittäminen, myyntiä Helsingissä
 - Lavaviljelyä: tomaatteja, kurkkua
 - Marjapensaita, omenapuita
- Kansalaissota 1918
 - 1918 Puutarhuri hävisi (punakaartin pakko-otto)
 - Punakaartilaiset halusivat teurastaa karjan
 - Linda perusteli tulevaa maidon tarvetta ja karja säästy
 - Aseiden takavarikointi ja muita tapahtumia

Kauppapuutarhurin lava-akkunoita.

lassa (Kauniainen). Aitojen herrasviljelijöiden tapaan korjaus-
ärakennuksen.

Sorkin tila Vihdissä 1924

- Väinö oli jo nuorena retkeillyt Vihdissä ja ihailut sen luontoa
- Tila 1200 ha, josta viljeltyä 50 ha - metsät oli pääosin hakattu paljaaksi
 - Tilan oli omistanut 1893 - 1923 Sörnäisten Saha OY ja Hyvinkään tehtaas
- Lapsilla jännittävää vanhassa talossa
 - Tupa uuninpankkoineen ja orsineen sekä kamari
 - Yläkerrassa kaksi suurta huonetta mataline komeroineen, "skrubeineen"
 - Talo oli huonossa kunnossa → uusi rakennettiin

Sorkin tila Vihdissä 1923

- Väinö alkoi hoitaa metsiä tehokkaasti vaikka politiikka ja Elannon johtajuus vei lähes kaiken ajan
 - Metsäsuunnitelma
 - Kesälomalla metsäkierroksia – isompana lapset / lapsenlapset mukana
 - Istutuksia (400 000 kuusen tainta ja yhtä paljon männynsiemeniä), hakkuita, kulotuksia, metsäojituksia ja soiden kuivauksia ja muita metsätalouden kohteita

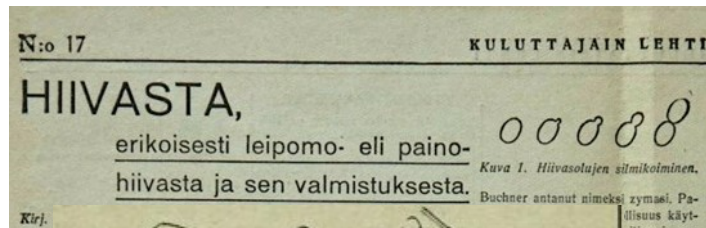
Hallitukseen meno jatkosodan aikana 1941 – seurauksia osattiin pelätä

- Lapsille jaettiin metsää ja päätilasta tehtiin osakeyhtiö

Sodan jälkeen maanluovutuksia – pääosa pelloista ja kotitarvemetsiä karjalaiselle siirtoväelle

Sorkin tila Vihdissä 1923

- Lindan hoidossa koti, puutarha ja osin maanviljelyskin
 - Marjapensaita, omenapuita, kasvihuone
 - Kalastus Salmijärvessä
- Linda jatkoi maatalouskemian ja mikrobiologian opintojaan
- Kirjoitti artikkeleita vielä yli 80-vuotiaana

aina Davysta alkaen. Näistä on
bersynteesi, mutta siinä tarvitaan
lämpöä ja katalysaattori. Taval-
reagoi typpi nopeudella, jota
tallisen litiumin kanssa.

$6 \text{ Li} + \text{N} = 2 \text{ Li}_3\text{N}$.

Muita ei toistaiseksi tunneta.
asettaa aktiivista vetyä koske-
risen typen kanssa ammoniakki-

Kasvillisuutta hopantaikinassa. Oikealla taikinandyte sellaisenaan. Vas-
emmalla senjälkeen kun hiivat ja bakteerit ovat saaneet kasvaa vesipisa-
rassa 24 tuntia 30 asteen lämmössä. a ja b tärkkelysyyviä jauhoista,
c soikeita, d pyöreitä hiivasoloja, e mailohappobakteereita, f pieniä ja g pal-
lomaisia bakteereita. Kaikki 1000 kertaa suurennettaina (Henneberg).

Metsä- aikakauslehti.
N:o 2 1939

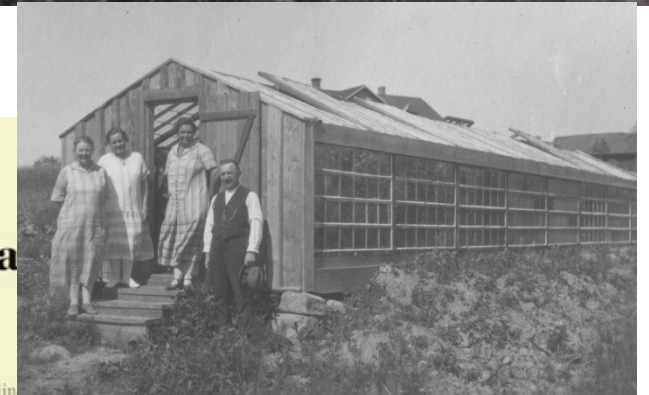
EMENISTI lukee metsäkirjallisuutta

III.

ivät luonnonvaraista elämää. Puut
kuin kasvit yleensä, ilmacehstä
a tarvitsemansa energian säteilynä
ikseen vettä ja hiilidioksidia sekä
aineensa suoraan kasvupaikaltaan.
orin, kalin ym. kalliostamme, eli
n, niiden rapautumistuloksista, ja
evista orgaanisista aineista. (Nimi-
rhykäisyyden vuoksi humukseksi.)
ippuu näiden nk. kasvutekijäin yh-
a. eteliään vaihtuuta on salion tut-

ei enää jätetä kuolemaan ja lahoamaan metsiin
vaan me korjaamme ne sieltä pois. Niiden sisäl-
tämä typpikään ei enää palaa takaisin metsänhu-
mukseen, ei ainakaan suoraan. Sinne palaa
vain karikkeiden mukana vuotuinen käyttötyppi ja
hakkuujätteissä oleva typpi.

Koettakaamme laskea, kuinka paljon typpeä heh-
taaria kohden kuljetamme metsästä vuodessa, jos
vuotuisesti sieltä kuljetamme pois kasvun suurui-
sen puumäärän. Riittävän analyysin aineiston puut-
teessa teemme laskelmamme puhtaasta puusta:
edellyttämme, että muun kuoret ja oksat iäävät

Elämää Sorkissa

- Sorkki oli kesähuvilan ja maatalon yhdistelmä
- Linda ja lapset viettivät kaikki koulujen lomat Sorkissa
 - Kaupungissa Elannon virka-asunto Kaikukadulla
 - Sota-aika, Väinön ns. Hiljaiset vuodet
 - 1952 Alku OY:n uuteen kerrostaloon
- Reipasta, luonnonläheistä ja liikunnallista elämää
- Vanhemmat arvostivat kielitaitoa: saksalainen lastenhoitaja

Eduskunta suoritti ellen jo perinteelliseksi käyneen kansanhiihton sa Santahaminassa. Kuvassa näyttää 78-vuotias Väinö Tanner esi merkkiä muille saapuessaan maaliin. Häntä seuraavat kansanedus tajat Heikki Törmä, Onni Mannila ja Lyyli Aalto.

Elämää Sorkissa

- Matka Helsingistä oli hankala; junalla ensin ohi ja sitten hevoskyyti
- Väinön käytössä oli auto ja usein hänet haettiin kaupunkiin lomallakin
 - Auton ääni kuului jo kaukaa mäen takaa
 - Uusi auto – Väinö ei uskaltanut ajaa sillä kaupungissa
 - Työntekijöiden palkkarahat tuotiin salkussa kaupungista
- Sorkissa oli puhelin - auttoi kiireisissä asioissa, vaikka yhteyttä joutui odottamaan kauan

Elämää Sorkissa

Lapsenlapsetkin viettivät loma-aikojaan Sorkissa, pienet vanhempineen

- Pari tyttöä olivat enemmän isovanhempien hoidossa

Elo melko vapaata – taloa ei sentään saanut polttaa

Vuosien saatossa osa perheistä rakensi oman mökkinsä lähistölle

Tiukat ruokailusäännöt – kongi kutsui

- Ruoka-aikoja tuli noudattaa – muuten jäi ilman
- Minkä otat, sen myös syöt

Isoäiti oli huonokuuloinen ja vetäytyi huoneeseensa aikaisin

- Serkuista ”isot” nauttivat tilanteesta:
iltatee, tanssit, korttipelejä

Metsäkävelyt

- ”Katsotaan kuka juoksee takaisin”
- ”Älä parjaa, älä pauhaa, älä riko luonnon rauhaa”

Perheen elämää

- Lukeminen oli tärkeää
- Kaikkia kannustettiin opiskelemaan ja lukemaan paljon
 - Lapsista 3 lääkäriä ja 5 diplomi-insinööriä
- Lapsenlapset opiskelivat ehtojaan ”Sorkin kesäyliopistossa”
 - Saksan opettaja osan kesää
 - Linda opetti matematiikkaa
 - Linda oli ”kävelevä kasvikirja”
- Isovanhempien saunavuoro oli pitkä ja aina ensimmäisenä
 - Siellä he ”resuneerasivat” asioita
 - Ei ylimääräisiä korvia kuulemassa
- Väinön salaisuus – ei kertonut aluksi edes Lindalle
 - Suolistosyöpä 1936
 - Syöpä leikattiin Tukholmassa huhtikuussa ? 1936
 - vrt [kortti](#) Mikolle 26.3.1936

Lähteitä

- Väinö Tanner, Näin Helsingin kasvavan 1947
- Väinö Tanner, Nuorukainen etsii sijaansa yhteiskunnassa 1948 (1951)
- Linda Tanner, Tämän olen kokenut 1965
- Riikka Tanner, Linda kulkee keskellä tietä 2004
- Lasse Lehtinen, artikkeli Iltasanomissa 2017
- Yksityisiä valokuvia (osa Finna.fi)
- Dokumentteja (ei käytetty varsinaisesti lähteinä)
 - Tannerin tie (Finna.fi)
 - Lindan valtakunta